

Два каласы

У гэтым годзе адзначаецца 135-годдзе з дня нараджэння знакамітых беларускіх паэтаў Якуба Коласа і Янкі Купалы. Лёс звязаў аднаго з іх — Якуба Коласа — з талачынскай зямлём, дзе ён у 1908 годзе працаваў настаўнікам у прыватнай школе ў вёсцы Сані, заснаванай мясцовым памешчыкам Канстанцінам Гардзялкоўскім. Школу наведвалі вучні з вёсак Габрылёва, Папоўка, Сані.

Жыццю і творчасці беларускіх песняроў былі прысвечаны мерапрыемствы, праведзены для вучніў талачынскіх сярэдніх школ №1 і №2 работнікамі раённай бібліятэкі Аксанай Самсонавай і Ірынай Труханёнак.

Калі знаёмішся з творамі пісьменнікаў нашкольных занятиях, адчуваеш, што гэта патрэбна вучыць па школьнай праграме, таму не кожнага слова паэта ў гэты час могуць моцна зачрануць. Але мінае нейкі час, і хочаща зноў узяць у руکі кнігу, адкрыць для сябе нештае новае ў знаёмых словах. "Мой родны кут, як ты мне мілы! Забыць цябе не маю сілы..." І зноў нахлынулі ўспаміны далёкага дзяцінства.

Дзякуючы ўмелству падабенствам фактам з жыцця паэтаў яны паўсталі перад слухачамі не проста знакамітасцямі, а людзьмі з нялёгкімі лёсамі. "Мне мудрасці кніжнай не даў бог пазнаці, мой бацька не мог даць раскошай такіх. Научыўся я слоў беларускіх ад маці і дум беларускіх

без школы і кніг", — пісаў Янка Купала. Гэтыя слова можна смела аднесці і да Якуба Коласа. Толькі праз настомноту працу яны сталі такімі, якімі мы іх ведаем. Творы паэтаў перакладзены на многія мовы. У Араўпарку ў Нью-Йорку ў 1973 годзе паставлены помнік Янку Купалу побач з помнікамі А. Пушкіну, Т. Шаўчэнку, У. Ўітмену.

У 1912 годзе адбылася першая сустрэча Якуба Коласа і Янкі Купалы, хаяць яны і ведалі адзін пра другога. Больш за тое, менавіта Янка Купала рэкамендаваў Якубу Коласу панам Гардзялкоўскім. Былы рэдактар газеты "Наша ніва" А. М. Уласаў так пісаў у сваіх успамінах: "Іван Луцэвіч (Янка Купала), като́ры ведаў увесе край, — у кожным завулку ён меў знаёмых, — намовіў адну сімпатычную старую Т. Гардзялкоўскую зрабіць беларускую школу тайную, і Якуба Коласа зрабіць вучыцелем яе. Ен быў першы беларускі вучыцель першай беларускай школы".

Два каласы на роднай

беларускай зямлі... Такія падобныя і такія розныя па харкторы сябры. Барыс Мікуліч адзначаў, што Купала быў поўнай процілегласцю Якубу Коласу, сабранаму, педантычнаму, сухаватаму, дзелавітаму і з'едліва-саркастычнаму. Яны былі ўзаемна пачыўмі, пасяброўску насмешлівія, як кажуць, "добрая суседзі". Здавалася, што яны не вельмі любяць адно аднаго.

Савецкі і беларускі скульптар, Герой Сацыялістычнай Працы Зайр Азгур па-рауноўваў Якуба Коласа з мушкетёрам Аляксандра Дзюма. Ен адзначаў, што Якуб Колас быў моцнага складу чалавек, каржакаваты, як дуб, з мускулістай шыяй і дужымі рукамі. Сам

паэт успамінаў, як дужаліся рукамі ў вагоне з землякамі, і радаваўся, што ягонага пальца нікому не ўдалося разагнуць.

На рамантычнага Якуба Коласа звярталі ўвагу жанчыны. Жонка, Марыя Дэмітрыеўна, называла мужа "благаняверным", хаяць, як сцвярджу паэт, з яго боку быў толькі платанічныя захапленні, і ён быў верны толькі ёй адной. "Для мяне жанчына — гэта тое самае, што для набожнага хрысціяніна ікона", — казаў паэт. Незнаёмай прыхільніцы, якая прызнавалася яму ў каханні ў пісьме, паэт задаў пытанне, ці напісала б яна такое душэунае, палкае пісьмо, калі б ён быў простым чалавекам, а не знакамітым паэтом.

З гадамі паэта адольваў смутак. Ён часамі думаў аб tym, што напісай. І гэта здавалася яму чужым. Пакуты творчасці адбіваліся на адносінах да родных, сяброву, знаёмых. Сваіх сяменінкаў лічыў лайдакамі, асуджаў нявестак за ляночту. Яго, які працаваў усе гады настомнота, здзіўляла, "як гэта нашу моладзь адбіла ад працы? Ды і навошта ім працаваць, калі ў доме трэバ работніцы. Унукі... баюся, што з іх выхаваюць лодыраў".

А як яго стамлялі частыя просьбы землякоў, якім ён не мог адмовіць. "І я часамі кажу сябе: божа мой, божа, нашто я нарадзіўся ў Мікалаеўшчыне! Я так стаміуся, што хоць бы, як той краядзіл, закапацца ў ўспаміны".

Гэта усяго некалькі малавядомых фактаў з жыцця паэта. Але хочаща думаць, што яны дапамогуць у іншым святле паглядзеце на паэта і яго творчасць.

Марыя ХМЯЛЮК.